

ENUTi Uudised 1/1999

Sisukord

- Milleks naiste teabekeskus Eestis / Suzanne Lie
- Raamatute projekt Kanadast Eestisse / Eda Sepp
- Tallinna Pedagoogikaülikooli Naisuuringute Keskus / Voldemar Kolga
- Sugupooleuringute rühm Tartus / Anu Laas
- ENUT-i partnerid / ENUT
- Võrdõiguslikkuse büroo / Ülle-Marike Papp
- Riigikogu Naisteühendus / Siiri Oviir
- Erakondade Naisteühenduste Ümarlaud / Liia Hänni
- Naiskoolituskeskus / Reet Laja
- Naiste Kodanikukoolituse Keskus/ Ene Hion
- Naised poliitikas ja demokraatia areng taasiseseisvunud Eestis / Liia Hänni
- Naised valimistel / Tiina Raitviir
- Konverentsi "Eesti naised poliitikas" kava

Milleks naiste teabekeskus Eestis

Suzanne Lie, ENUTi akadeemiline direktor

Paljude endiste Nõukogude Liidu vabariikide ja Ida-Euroopa maade ülikoolide juures on viimastel aastatel asutatud naiste teabekeskusi ja algatatud sugupooleuringute programme. Selle tegevusega püütakse aidata kaasa nendes maades elujõulise demokraatliku ühiskonna kujunemisele. Sellistel keskustel on tähtis roll sugude-vahelise võrdõiguslikkuse loomisel ja arendamisel. Vastavalt ÜRO Arenguprogrammi Eesti-teemalisele raportile (1995) on alates Eesti iseseisvumisest sugude-vaheliste erinevuste suurenedes halvenenud naiste ja laste seisund. Sellal kui suund turumajandusele on olnud edukas, on mitmed rasked sotsiaalsed kõrval-nähud jäänud ebaproportsionaalselt suures osas just naiste ja laste kanda. Sinna hulka kuuluvad palga-erinevused, naiste tööpuuduse kõrgem tase ja naiste väike osalus poliitilises ja ühiskondlikus elus.

Keskus ja selle eesmärgid

Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus (ENUT) on mittetulunduslik, valitsusväline, üldsusele avatud organisatsioon. ENUTi tööruumid on Tallinna Pedagoogikaülikoolis, keskus registreeriti ametlikult 1997. aasta aprillis ja on esimene ja seni ainuke naisteabekeskus Eestis. Keskuse avamine toimus 1997.a 27. novembril. Seal asub Eesti **esimene** nais- ja sooküsimuste alane raamatukogu.

Keskuse üldine eesmärk on sugupoolte võrdsuse ja naiste õiguste propageerimise teel edendada paremat arusaamist inimõigustest ja toetada demokraatlikke protsesse. Praktikast tähendab see, et võimaldades juurdepääsu keskuse erialaraamatukogule ja suheldes naisuurimuslike andmebaasidega Eestis ja välismaal püütakse poliitikategelasi,

õppejõude, teadlasi, meediat, teisi mittetulunduslikke ühendusi, kohalikke naisorganisatsioone ja üldsust varustada võrdõiguslikkusealase infoga. See, nagu ka uurimistöö, peaks parandama nii meeste kui naiste teadlikkust sugupooltega seotud teemadest.

Keskuse asutamise strateegiad

Lähtepunkt

Lähtudes mitmete lääneriikide naisliikumise finantseerimis- ja suhtlusstrateegiate alasest kogemustest, oleme oma Tallinna keskuse üles ehitanud mõne suure ja paljude väikeste annetuste abil. Samamoodi, nagu Virginia Woolfi essees *Three Guineas* - gini siit, teine sealt - oleme ka meie suured ja väikesed toetused mosaiigina kokku pannud ja selle tulemuseks ongi Eesti Naisuurimus- ja Teabe-keskus. Keskuse valmimisele eelnes umbes kolm aastat vabatahtlikku tööd, planeerimist ja rahastajate otsimist.

Järgmised sammud

Samaaegselt kasutati mitut strateegiat. Esimese sammu astus Kanada eestlane Eda Sepp, kellel tekkis Eesti naisuurimus- ja teabekeskuse rajamise idee. Ta taotles Ontario provintsi valitsuselt 15 000 Kanada dollarit ja Eesti Abistamise Komiteelt Kanadas 5000 Kanada dollarit, et osta 3000 olulist raamatut. Järgmise sammu astusid Tallinnas eestlased, peamiselt ülikoolide (Tallinna Pedagoogika-ülikool ja Tartu Ülikool) õppejõud ja asja vastu huvi tundvad Sotsiaalministeeriumi töötajad. Nende tööks oli määratleda Eesti naise vajadused ja keskuse eesmärgid, koostada keskuse põhikiri ja valida asjatundlik juhatus.

"Oma tuba"

Kuna naisuurimus ei olnud Eestis kuigi tuntud, läks tükk aega ja peeti palju läbirääkimisi, enne kui astuti kolmas samm: saadi "oma tuba".

Toetust leidnud argumendiks oli see, et kõigil juhtivatel lääne ülikoolidel on naisuurimusprogrammid ja keskused. Tallinna Pedagoogikaülikool andis meile lahkelt suure ruumi (50m²) tasuta kasutamiseks. Põhjamaade Ministrite Nõukogu ja Norra saatkond aitasid rahaga ruumi klaasseinaga eraldamiseks.

Rahalise toetuse leidmine

Neljandaks olid rahalise toetuse leidmisel abiks diplomaatide abikaasad, kes aitasid luua rahvusvahelisi suhteid. Rootsi, Soome, Kanada, Hollandi, Suurbritannia ja Norra saatkonnad ja Oslo Ameerika Naiste Klubi toetasid mööbli ja kontorivarustusega. PHARE makro demokraatia programmi rahastus tagab ENUTi tegevuse kaheks aastaks. Ameerika Ühendriikide Infoteenistus Tallinnas eraldas raha teleprogrammi tegemiseks. Norra Välissuhete osakond toetab andmebaaside ja WWW lehekülje loomist, UNDP on andnud arvuteid.

Sidemed teiste organisatsioonidega

ENUTil on tihe koostöö Võrdõiguslikkuse bürooga Sotsiaal-ministeeriumis, Naisuuringute Keskusega Tallinna Pedagoogikaülikoolis ja Sugupoole-uuringute Rühmaga Tartu ülikoolis. Meie uued partnerid on Sugupoole ja tehnoloogiasakond Luleå Tehnikaülikoolis Rootsis ja Kristiina Instituut Helsingi ülikoolis.

Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskuse juhtimine

ENUTil on valitud juhatus: esinaine KAIRE LIIV, jurist, Haridusministeerium; VOLDEMAR KOLGA, professor, Tallinna Pedagoogikaülikooli Naisuuringute Keskuse juhataja; ANU LAAS, Tartu ülikooli Sugupooleuuringute Rühma juhataja; REET LAJA, Sotsiaalministeeriumi personali ja

koolituse osakonna juhataja, Eesti Naiskoolituse Keskuse esinaine; ÜLLE-MARIKE PAPP, Võrdõiguslikkuse büroo juhataja; EDA SEPP akadeemik, *Women's Issues Project*'i esinaine; MARIKA TAMMEAID Põhjamaade Ministrite Nõukogu Tallinna büroo direktor; TIINA AUNIN, Tallinna Pedagoogikaülikooli maailmakirjanduse õppetooli professor.

Personal: SUZANNE LIE, Oslo ülikooli sotsiaalteaduskonna naisuuringute programmi endine direktor, ENUTi akadeemiline direktor. Tema ülesanne on organiseerida keskuse ettevõtmisi ja koolitada direktorit ja töötajaid Eestis; SELVE RINGMAA, kunstiteaduste magistrand ja tegevdirektor; MAIE GROSS, osalise tööajaga raamatukoguhoidja.

Keskuse avamine

Mitteametlikult avas keskus oma ukсед 27. novembril 1997 vastuvõtu ja kunstinäitusega rohkem kui 60 külalisele, kelle hulgas olid annetajad, üliõpilased, akadeemikud, mitte-tulunduslike organisatsioonideesindajad, poliitikud ja valitsuse ametnikud.

Vastuvõtu eesmärgiks oli tutvustada meie uut keskust, tänada meie paljusid toetajaid ja tutvustada viie eesti tuntud naiskunstniku ja nende tuntud tütarde kunstinäitust: Concordia Klar-Ulas ja Maria Kristiina Ulas, Malle Leis ja Sandra Jõgeva, Anu Pöder ja Alice Kask, Evi Tihemets ja Epp Viires, Vive Tolli ja Tuuliki Tolli. Kunstinäitus "Emad ja tütred" andis märku keskuse olulisest poliitikast - tema kättesaada-vusest mitmetele naiste põlvkondadele.

Senised üritused

Külalislektorid Ühendriikidest, Norrast, Austraaliast ja Soomest on pidanud seminare sellistel mitmekülgsetel teemadel nagu *Kuidas efektiivselt juhtida mittetulunduslikku organisatsiooni, Sugupool, sugu ja sotsiaalsed muutused, 19.sajandi naiste kirjatööd* jt.

Aasta peamiseks sündmuseks oli konverents *Eesti naine poliitikas* 4. - 6. veebruaril, kus osales üle kaheksaja inimese 129st organisatsioonist.

ENUTit on külasthanud rühmad Pedagoogika-ülikoolist, Riigikogu Naisteühendusest, mittetulunduslike organisatsioonide esindajad, eesti meedia- ja avaliku elu tegelased. Meid on külasthanud ka välisgrupid: Norra üliõpilased ja õpetajad Oslo Õpetajate

Kolleegiumist, Soome üliõpilased Jyväskylä ülikoolist, Soome Võrdõiguslikkuse büroo esindajad ja Helsingi ülikooli Kristiina instituudi esindajad.

Tulevikuplaanid

Pärast konverentsi *Eesti naised poliitikas* on planeeritud seminarid mehe muutuvatest rollidest, soolisest võrdsusest, vägivallast ja seksuaalsusest, õpetajatele mõeldud kursus võrdsusest klassis, infootsingu-, elektrooniliste väljaannete ja arvutivõrgu kasutamise kursused naistele, konverents teemal *Eesti naised Euroopa Liidu kodanikena*. Valmib ajakiri naistest poliitikas. Lisaks töötatakse välja andmebaasid Eesti naisorganisatsioonidest ja sugupooleuurimustest. ENUTist saab nais- ja sugupooleuringute Põhjamaade, Baltimaade ja Venemaa andmebaasi *Emilia* eestipoolne esindaja. Töötatakse välja ka sugupooleküsimate audiovisuaalne keskus.

Raamatute projekt Kanadast Eestisse

Eda Sepp, ENUTi juhatuse liige

Kanada raamatute projekt *Women's Issues Project (WIP)* on kestnud neli aastat. 1994. a juunis lubas Ontario provintsi kodakondsusminister minule \$15 000 nais-uurimuse raamatute ostmiseks naisteabe-keskusele Eestis. Tingimuseks oli, et raamatud tuleb osta Kanadas ja raha antakse organisatsioonile, mida lubati minul endal valida. Selleks moodustasin heategevusorganisatsiooni *Estonian Ecumenical Relief Organization (EERO)* juurde vabatahtlike grupi *Women's Issues Project*. Hiljem saime Kanada "Eesti Abistamiskomiteelt" juurde \$5000 ja Toronto Eesti Ühispank on maksnud raamatute saatmis-kulud.

Kuigi olen teinud põhilise valiku ja suuremad otsused, oli projektis palju abilisi, ilma kelleleta poleks olnud võimalik nii suurt ülesannet täita. Raha saime kätte juunis 1994.a., kui kirjutasime alla lepingule. Debbie Corrigan Sepp tegi suure uurimuse Toronto Ülikooli raamatu-kogus ja koostas interneti abil pika nimekirja. Linda Leetma-Liima koostas oma raamatukogus teise nimekirja. Mina tutvusin naisteabe-keskustega York'i ja Toronto Ülikoolides ja konsulteerisin naisteaduste akadeemikutega Ontarios ja USAs. Peeter Liima kujundas kirjapaberi ja aitas arvutitehnikaga. Toomas Sepp tellis raamatud minu koostatud nimekirjade järgi mis oli suur töö. Toomas ja Debbie Sepa ateljee oli meil laorumiks. Lõpuks olid kõik kastid nende elutoas. Debbie Sepp ja Christina Prozes otsisid Toronto antikvariatidest heas korras naisteaduste klassikat. Linda Norheim saatis välja mitusada kirja naisuurimuse aja-kirjadele ja keskustele ning palus annetusi. Vastukaja oli väga positiivne. Mina helistasin USAs tuntumatele kirjastustele ja palusin katalooge. Koostasin ka nimekirja vajalikest klassikutest. Tiina Timusk sai suure annetuse Toronto psühhiaatria haiglast, kus ta töötas õpetajana. Ivi Egalikule andis naiste haigla, *Women's College Hospital*, mitu kastitait raamatuid naiste tervishoiust. Maimu Palumäe sai materjale Donway alkoholiravi asutusest. Toomas Sepaga kirjutasime raamatute nime-kirjad, mida Aivar Jaenes seadis arvutisse. EERO juhatusega, eriti Marianne Tammarkiga ja Lea Kõivuga on olnud hea koostöö. Meie laekur on olnud Marju Säägi.

Raamatud on peamiselt valitud akadeemilise naisteaduste (*Women's Studies*) vajadusi ja meetodikat silmas pidades, mis annab olulist informatsiooni pariteedi ja võrdõiguslikkuse, inimõiguste, Inimsõbraliku ja tolerantse, demokraatlikult avatud ühiskonna kohta

ja naiste osakaalust niisuguses ühiskonnas. Pearõhk on naisteaduste klassikal ja viimasel viiel aastal ilmunud ülikoolide väljaannetel. Naisteadus on multidistsiplinaarne ja hõlmab kõiki valdkondi, mis puudutavad ja huvitavad naisi. Ka meie raamatute temade nimekiri on pikk. Paraku peab nende raamatute kasutaja olema inglise keele oskaja, kuigi oleme hiljuti saanud annetustena mõningaid saksakeelseid raamatuid ja ajakirju, mis on veel Torontos.

Raamatute tellimine ja dokumenteerimine on ainult pool projektist. Kuna terve kogu oli mõeldud "naistebekeskusele" ja Eestis 1994. aastal selleks veel infrastruktuuri polnud, on teine pool projektist ENUTi loomislugu. Teabekeskust oli Eestis muidugi vaja eesti naistele, aga konkreetsemalt just Torontos ostetud raamatutele. Eestis minu *lobby*-töö võimalust on toetanud "Association of Universities and Colleges" Kanada välisministeeriumi juures.

Tallinna Pedagoogikaülikooli Naisuuringute Keskus

Voldemar Kolga (Keskuse kodulehekülje materjalide põhjal)

Naisuuringute Keskus loodi vajadusest kaasajastada ja mitmekesistada sotsiaal- ja kasvatusteaduste õpetamist TPÜ-s. Keskuse loomisele eelnes seminar 1995. a., kus anti ülevaade naisvaatenurga all tehtavast uurimustest Eestis Katrin Paadami, Dagmar Kutsari, Leeni Hanssoni, Eve Annuki, Maimu Bergi, Helle Niiti, Ainiki Väljataga, Sirje Kivimäe, Karin Hallase, Eha Komissarovi, Barbi Pilvre osalusel. Barbi Pilvre ja Ene Paaveri initsiatiivil registreeritigi ametlikult 1995. a juunis Naisuuringute Keskus kui TPÜ allüksus.

Sama aasta sügisel toimuski seminari baasil üleülikooline valikkursus "Sissejuhatus naisuurimusse", kus lisaks esinesid lektorid Eda Sepp Kanadast, Imbi Paju Helsingi Ülikoolist ja filosoof Hasso Krull. 1998. a. toimus 4. analoogne kursus, kus oli ligi 100 registreeritud üliõpilast; kokku on loengutel ja seminaridel osalenud ca 350 tudengit TPÜst, TÜst, TTÜst, Õigusinstituudist ja mujalt.

Keskuse teeb koostööd Helsingi Ülikooli Kristiina Instituudiga ja Kesk-Euroopa Ülikooliga Budapestist. On toimunud mitmeid seminare, kus on käsitletud hariduse ja meedia vahelise naisuurimuse vaatevinklist. Nii toimus 1997. a. erikursus 'Sugupool ja meedia', kus oli ka ajakirjanikke. Sama aasta mais rääkis professor Jirina Smejkalova Kesk-Euroopa Ülikoolist naisuuringutest Tsehhis ja mujal Ida-Euroopas. 1998. a. aprillis toimus meeleolukas seminar 'Simone de Beauvoir ja Eesti'. Peaorganisaator oli Elo Lindsalu, esinesid aga professor Toomas Liiv, psühhoanalüütik Endel Talvik ja Barbi Pilvre, kes rääkis Simone de Beauvoir'ist Jean-Paul Sartre taustal.

Tasapisi on alustatud ka uurimusega. Magistritööde raames uurib Barbi Pilvre soo konstrueerimist meedias, Katrin Kivimaa Kesk-Euroopa Ülikoolis feministlikku kunsti ning Elo Lindsalu naist kirjanduses.

Keskuse tööd on finantseerinud Avatud Eesti Fond ja Põhjamaade Ministrite Nõukogu. Keskuse juhatusse kuuluvad Barbi Pilvre, Ene Paaver, Ainiki Väljataga, Helle Niit, Reet Varblane, Katrin Kivimaa; infosekretär on Marianne Paimre; Keskuse juhataja – Voldemar Kolga. Naisuuringute keskuse vaimne juht on Barbi Pilvre.

Keskuse kohta saab rohkem informatsiooni Naisuuringute koduleheküljelt Internetist, kus leidub mitmeid artikleid (vt. <http://www.tpu.ee>), mis kergendavad oluliselt õppetööd. Materjalid on üles pannud Tiina Veldi .

Sugupoolte Uurimisrühm Tartu Ülikoolis

Anu Laas, Sugupoolte Uurimisrühma juhataja

Sugupoolte Uurimisrühm Tartu Ülikoolis asutati 1995.a., ettevalmistused algasid juba 1990.a. Pereuuringute rühmas. Sugupoolte Uurimisrühm kuulub sotsiaalteaduskonda, tegutsedes akadeemilise programmina, uurimus- ja infokeskusena. Sugupoolte Uurimisrühmas on väike sugupooleuuringute raamatukogu, mis on avatud uurijatele ja organisatsioonidele.

Toetajad: ÜRO Arenguprogramm (UNDP), Ameerika Ühendriikide Infobüroo (USIS), Kesk-Euroopa Ülikool.

Uurimisrühma eesmärgid:

- teadvustada ja koordineerida sugupooleuuringuid
- nais- ja sugupooleuuringute tegemine
- nais- ja sugupooleuuringute õpetamise ja programmide arendamine
- informatsioon ja konsultatsioonid sugupooleküsimuste (valitsusasutustele, naisorganisatsioonidele, huvitatud grupeeringutele)
- uurimustulemuste dokumenteerimine
- sugupooleuuringute, institutsioonide, nais- ja meesorganisatsioonide andmepankade loomine
- loengud, seminarid ja kursused mitteakadeemilistele ringkondadele
- koostöö institutsioonide, akadeemiliste ringkondade ja naisorganisatsioonide vahel

Näiteid läbiviidud kursustest:

feministlik vaatenurk kirjanduses, feministlik vaatenurk sotsioloogias, sugupoolte sotsioloogia, peresotsioloogia, peresühholoogia, feminismi klassikalised tekstid.

Uurimustööd:

Sugupoolte stereotüübid Eestis ja Soomes (1996-1998)
1992.aasta ülikoolilõpetajate karjääriteed (1996)
Naiste töötamine ja ettevõtlus (1997-1999)
Isade uuring (1998-1999)

Anu Laas laas@ut.ee
Telefon 372 7 465930
Fax 372 7 3755900
Aadress Tartu Tiigi 78-214

ENUTi partnerid

Kristiina Instituut Naisuurimuses, Helsingi ülikool, Soome

Kristiina Instituut Naisuurimuses asutati 1991.a. eraldi instituudina Helsingi ülikooli Humanitaarteaduskonnas. Kristiina Instituut tegeleb naisuuringute teavitamisega, koordineerib ja juhib vastavat õpetust, toetab uurimustöid ja jagab informatsiooni naisuuringutest. Kristiina Instituudil on ulatuslik raamatukogu nais- ja sugupooleküsimustes. Instituudil on juhatus – esinaine Aili Nenola, naisuurimuse professor, tegevdirektor Marja Nykänen. Lektorid Kristiina Instituudist on andnud loenguid Tallinna Pedagoogikaülikooli Naisuuringute Keskuses alates 1995. aastast ja tegutseb ENUTi partnerina Phare Demokraatia Programmi raames. Nad koolitavad ENUTi töötajaid raamatukogunduse ja infotehnoloogia alal seoses naisuurimuskeskuse tööga. Lisaks viivad läbi seminare naiste rollist kaasaegses kodanikuühiskonnas, poliitikast ja poliitikas osalemisest.

Sugupooleuuringute ja tehnoloogia teaduskond, Luleå Tehnikaülikool, Rootsi

Sugupooleuuringute ja tehnoloogia teaduskond asutati alguses Naisuuringute Keskusena. See ühendati 1997.a. Sugupooleuuringute ja tehnoloogia teaduskonnaks. Teaduskonna juhiks on professor Christina Mörtberg. Pakutakse magistrantuuri- ja doktorantuurikursusi, peamiseks teemaks uurimustes on tehnoloogilised teadused ja feminism, keskendudes teadmiste loomise ja probleemi-lahendamise küsimustele. ENUTi partnerina pakub Sugupooleuuringute ja tehnoloogia teaduskond eriteadmisi infotehnoloogiast ja interneti teel naisorganisatsioonidega koostöö tegemisest. Selle eesmärgiks on luua uusi teadmisi sugupoolest, tehnoloogiast, kodanikuks olemisest ja poliitikast üleminekuperioodil ja anda panus demokratiseerimisse poliitiliste institutsioonide rohujuure tasandil.

Võrdõiguslikkuse büroo

Ülle-Marike Papp, Võrdõiguslikkuse büroo juhataja

Asutatud 16. detsember 1996.a. Üksus on seni ainuke riiklik struktuuriüksus, mille põhimissiooniks on naiste ja meeste võrdse kohtlemise ning võrdsete võimaluste tagamise põhimõtte integreerimine Eesti sotsiaalarengusse.

Büroo peaülesanneteks on lähiaastatel

- võrdõiguslikkuse printsiipide järgimist tagavate ja vastavat riiklikku poliitikat väljaarendavate struktuuride väljakujundamine ja tugevdamine Eestis
- EV seadusandluse vastavusse viimine rahvusvaheliste nõuetega soolise võrdõiguslikkuse aspektist
- võrdõiguslikkuse printsiibi integreerimise strateegiate väljatöötamine

Sotsiaalministeeriumi võrdõiguslikkuse büroo on kahe tööaasta jooksul loonud püsivad

koostöösidemed teiste riigiasutuste ja valitsusväliste organisatsioonidega, korraldanud rahvusvahelisi konverentse ja seminare ning koolitusseminare riigiametnikele. Lõpujärgus on analüüsid Eesti seaduste vastavusest rahvusvaheliste nõuetele ning valmimas ülevaated soolise võrdõiguslikkuse olukorrast erinevates sotsiaalmajandusliku elu valdkondades.

Käivitunud on rahvusvahelised projektid ja programm "Rohkem ja paremaid töökohti naistele". Seoses eurointegratsiooniga on viimasel aastal erilise tähelepanu all olnud eelkõige töövaldkonna küsimused – võrdväärse töö eest võrdse palga taotlemine, võrdväärne kohtlemine tööle saamisel, koolitamisel ja edutamisel, töö- ja pereelu ühitamine.

Büroo tegevust on toetanud mitmed rahvusvahelised organisatsioonid ÜRO Arenguprogramm, Põhjamaade Ministrite Nõukogu, Rahvusvaheline Tööorganisatsioon, Rootsi Rahvusvaheline Arenguabi Agentuur jt.

EV Sotsiaalministeerium
Personali ja koolituse osakond
Tallinn, Gonsiori tn. 29
tel 6 269 851

Naiskoolituskeskus

Reet Laja, Naiskoolituskeskuse juhataja

Üleminekul turumajandusele tekkis vajadus koolitada naisi, kes soovisid alustada äritegevust. Sellest vajadusest lähtudes alustaski 1990. aastal oma tegevust Naiskoolituskeskus Eesti Majandusjuhtide Instituudi osakonnana. Naiskoolituskeskus hakkas korraldama kursusi äriseadustikust, ekspordi- ja impordivõimalustest, pangalaenudest, raamatupidamise alustest, andis keele- ja arvutiõpet abistamiseks naisi tegutsemisel uues majanduslikus olukorras. Nendel kursustel osales ligi 3000 kuulajat Eesti erinevatest paikkondadest.

Kursuste kaudu tekkis Eesti ettevõtlikel naistel lisaks omavaheliste sidemetele ettevõtlusalaseid kontakte ärinaistega Lätist, Leedust, Ukrainast, Soomest, Rootsist ja mujalt. Kontaktide tulemusena loodi 1992. aastal Eesti Ettevõtlike Naiste Assotsiatsioon

(EENA), kuhu kuulub umbes 200 liiget ja 11 klubi üle Eesti. EENA korraldab oma tippüritustena Aasta Naise valimisi ja messe, mis toimuvad 1995. aastast alates.

Naiskoolituskeskus alustas 1995. aastal ÜRO Arenguprogrammi toetusel koolitusprojektiga "Naised avalikku ellu". 1996. aastal jätkus see seminaride seeriaga, mida finantseeris Ameerika-Balti Fond. Seminarid toimusid mitmetes Eesti maakondades eesmärgiga toetada sotsiaalselt aktiivseid naisi ja orienteerida neid otsuste tegemisele nii mikro- kui ka makrotasandil ning selle kaudu arendada demokraatiat Eestis.

Alates 1997. aasta märtsist hakkas Naiskoolituskeskus tegutsema mittetulundusühinguna.

Viimastel aastatel on Naiskoolituskeskus pannud pearõhu IV ülemaailmse naiste konverentsi tegevuskava tutvustamisele ja elluviimisele — naiste õiguste rõhutamisele, koolitusele jne.

Naiskoolituskeskuse liikmed osalevad aktiivselt rahvusvahelistel soolist võrdõiguslikkust käsitlevatel konverentsidel.

1998. aastal viis Naiskoolituskeskus Ameerika Ühendriikide saatkonna toetusel edukalt läbi projekti "Naised ühiskonnaelu mõjutajatena", mille raames korraldati kolm seminari naisorganisatsioonide esindajatele.

Naiskoolituskeskuse postiaadress: Turu 6a 13, Tallinn 10113
Telefon: 255 14 495; 251 82 818
E-mail: valejuk@infonet.ee

Naiste Kodanikukoolituse Keskus

Ene Hion, Naiste Kodanikukoolituse Keskuse nõukogu esinaine

- ühistegevusel põhinev
- erakondadest sõltumatu
- valitsuseväline
- mittetulunduslik ühing.

Naiste Kodanikukoolituse Keskuse eesmärk on anda naistele üldisi teadmisi kodanikuühiskonnast, poliitikast, maailvaadetest, propageerida isikuvabadust ja inimõigusi, väärtustada inimest ja perekonda. Keskus õpetab naisi tegutsema lähtuvalt demokraatia põhimõtetest ja annab neile julgust osalemiseks avalikus elus.

Naiste Kodanikukoolituse Keskuse seminarid ja õppepäevad pakuvad koolitust mitmel tasandil:

- esimene tasand - üldised teadmised demokraatiast, ühiskonna arengusuundadest, valitsusevälistest organisatsioonidest,

- teine tasand - praktilised oskused, mida vajavad naised, kes valmistuvad olema liidrid: video- ja suhtlemistreening, väitlusoskus, kõnekunst, etikett jne,
- kolmas tasand - koolitus neile, kes on valitud volikogudesse, kes on vastutavatel kohtadel ja vajavad juhtimiskogemusi: projekti juhtimine, töö personaliga, eneseteostus jne.

Kolme tasandi seminarid ja õppepäevad toimuvad paralleelselt.

Vabaduse pst. 134, Tallinn 10920, Eesti,
tel. Ene Hion:6506202,
Astrid Hindriks 250 29152
e-mail: nordico@ppnet.ee
maret@reform.ee
enehion@online.ee

Erakondade Naisteühenduste Ümarlaud

Liia Hänni, Riigikogu liige

Erakondade Naisteühenduste Ümarlaud on asutatud 28. oktoobril 1998.a. Sinna kuuluvad asutajaliikmetena 11 erakonna naisorganisatsioonid: Arengupartei Naisteühendus, Eesti Maaliidu Naised, Eesti Maarahva Erakonna Naised, Eesti Pensionäride ja Perede Erakonna Naised, Eesti Ühendatud Rahvapartei Naised, Isamaaliidu Naiskogu, Keskerakonna Naiskogu KENA, Koonderakonna Naisteühendus, Mõõdukate Naiskogu, Naiste Reformiklubi NaiRe ja Rahvaerakonna Naised.

Ümarlaur eesmärgiks on kujundada Eestis inimsõbralikku ühiskonda, parandada sisepoliitilist kliimat ja aidata kaasa naiste tulekule poliitikasse. Ümarlaur osapooled on kõik võrdväärsed partnerid, otsuseid Ümarlaur nimel tehakse ainult konsensuse alusel. Ümarlaur koosolekuid ja muid ettevõtmisi korraldatakse järgimööda. Reeglina toimuvad koosolekud kord kuus.

Ümarlaur on seadnud lähimaks eesmärgiks saavutada naiste suurem esindatus 1999.a märtsis valitavas Riigikogu koosseisus. Võeti vastu pöördumine kõigi erakondade poole ettepanekuga koostada valimisnimekirjad selliselt, et üleriigilise nimekirja igas kümnes oleks vähemalt kolm naist. See annaks Eesti valimissüsteemi arvestades ligikaudu kolmandiku Riigikogu kohtadest naistele. Ümarlaur tahab ka valimiskampania käigus juhtida valijate tähelepanu naiste vähesele esindatusele parlamendis.

Ümarlaur on arutanud poliitilise atmosfääri kujundamist valimiskampania ajal. Poliitilised naisorganisatsioonid peavad väga oluliseks, et valimisvõitluses oleks aus ja eetiline. Vastav märgukiri saadeti kõigile erakondadele.

Ümarlaur on teinud viljakat koostööd Naiste Kodanikukoolituse Keskusega ühise sihiga harida naisi demokraatia ja poliitikas osalemise küsimuses.

Ümarlaur peab väga oluliseks naiste regionaalsete koostöövõrkude arendamist ning on seda omalt poolt toetanud.

Ümarlaud on avatud kõigile poliitiliste erakondade naisorganisatsioonidele, kes on valmis toetama Ümarlaua püüdlusi.

Liia.Hanni@riigikogu.ee

Riigikogu Naiste Ühendus

Siiri Oviir, Riigikogu Naiste Ühenduse liige Keskfraktsioonist

Eestis on naiste osakaal ühiskonna avalikus elus ja poliitikas kahetsusväärset väike. Eesti Vabariigi Riigikogus, nii VII kui ka VIII koosseisus olu ja on naissaadikuid vaid veidi üle 10%. Seadusandja on küll deklareerinud, et meestel ja naistel on võrdsed võimalused, tegelikult ei ole ühiskond Eestis ja ka naised ise endale veel teadvustanud vajadust osa võtta otsuste tegemisest ühiskonna kõigil tasandil.

Juhtimaks ühiskonna tähelepanu naiste vähesele esindatusele otsustustasandil ja toetamaks naiste tulekut poliitikasse moodustasidki Riigikogu naisliikmed Riigikogu Naiste Ühenduse (RKNÜ). Tänapäevase Riigikogu kaheteistkümne erakonna ja tema esinduste üheksa fraktsiooni liikmete hulgas ei ole naisliikmeid neljal fraktsioonil. RKNÜ-sse koondusid kõik 11 naisliiget.

Ühendus seadis endale eesmärgiks aidata kaasa sellele, et seadused ka tegelikult tagaksid naistele meestega võrdsed võimalused eneseteostuseks ja osalemiseks ühiskonnaelus. Mitte vähem oluline ei olnud Riigikogu naisliikmete meelest oma tegevuse eesmärgistamisel ka püüd parandada sisepoliitilist kliimat ja tõsta poliitilist kultuuri.

Esimese sammuna, püstitatud eesmärkide saavutamiseks, algatasime Riigikogus esindatud erakondade ümarlaua ja arutelu teemal kuidas toetada naiste tulekut poliitikasse. Tänapäevaseks on ümarlaud laienenud kõigi Eesti erakondade tasemeni ja käib koos korrapäraselt iga kuu. Kindlasti on meie ühistööl käegakatsutavaid tulemusi, ka panus lähenevatel valimistel on nimelt naiskandidaatide valimisnimekirjades enam - ju on veidike muutunud täna veel nii meestekesksete erakondade lähenemisnurgad kui ka see, et naised ise on muutmas kujunenud stereotüüpe.

Aasta, mis on möödumas meie koostegutsemisest, on olnud tööine. Tehtud on mõndagi, nii meedia kui ühiskonna suunas. Kuid esiletõstmata ei tohi jätta ka meie tänast põhitööd Riigikogus - seadusandlikku tegevust. Mitmeid aastaid häiris ühiskonda ebaõiglane Riigikogu liikmete andmepalga, pensioni ja muude sotsiaalsete garantiide seadus. Vaatamata varasematele korduvatele taotlustele ei õnnestunud Riigikogus vastu võtta nimetatud seaduse muudatusi. Mõni nädal tagasi see õnnestus. Ja just Riigikogu naisliikmete poolt algatatuna ja ettekantuna.

Oleme veendunud, et naiste tulek poliitikasse, nende tulek otsustustasandile aitab kaasa meil ühiskonna tasakaalustatud arengule.

Naised poliitikas ja demokraatia areng taasiseseisvunud Eestis

Liia Hänni, Riigikogu liige

Käesolev konverents annab võimaluse analüüsida Eesti ühiskonna probleeme nähtuna naise pilgu läbi. Eesti on noor ja arenev riik, kuigi varsti tähistame Eesti Vabariigi 81. aastapäeva. Omariiklus ei saa areneda *de jure* vaid ainult *de facto* - siis kui rahvas saab oma saatuse üle ise otsustada. See aeg on olnud üpris lühike.

Vabaduse kõige väärtuslikum tulemus ongi see, et võime olla meie ise, vabalt oma arvamusi avaldada, vaielda ja ühistele muredele üheskoos lahendusi otsida. Vabadus on demokraatia eeldus, aga siiski mitte ainukene ja piisav tingimus selleks, et kuulutada demokraatia lõplikku võitu.

Demokraatia olemasolu ja kvaliteet ei sõltu üksnes sellest, kui ladusalt riigis toimivad võimuinstitutsioonid, vaid kogu rahva ja eriti riigi kodanikkonna aktiivsusest ja väärtushinnangutest. Rohkem kui pool Eesti kodanikest on naised. Seepärast ei pääse me mööda küsimusest - milline on Eestis naiste suhe poliitika ja võimuga ja milline see peaks olema.

Kui mõista poliitikat kitsalt kui tegevust ühiskonna võimustruktuurides, siis on naised Eesti poliitikas olnud ja on ka praegu vähe. Kui aga võtta poliitikat laiemalt koos ühiskondlike hoovuste ja sidemetega, mis võimu ja tema otsustusi on mõjutavad, siis ei pruugigi naiste osa nii tagasihoidlik olla kui esmapilgul paistab. Öeldakse ju, et naised on kael mis mehe pead pöörab. Iseasi, kas need kaudsed hoovad demokraatlikku ühiskonda sobivad ja alati tulemusi annavad. Eesti ühiskonnas on kuhjunud liialt palju lahendamata probleeme, et riigi senise poliitilise juhtimisega rahul olla.

Kiire majandusarengu kõrval torkab karjuvalt silma oluliste inimarengu näitajate mahajäämus, koguni allakäik. Eestlaste kui rahvuse kestmise seisukohalt on kõige valusam probleem järjest vähenev laste sündimus. Naised saavad ja peavad siin kaasa rääkima, sest naised teavad, mis takistab pere juurdekasvu. Riigivõimu mõjutamiseks on praegu sobiv aeg, sest erakonnad on oma valimisplatvormides küsimuse tähtsustanud. On vaja jätkuvat avalikkuse tähelepanu, et asi pärast valimisi soiku ei jääks. Naistel tuleb õppida võimule survet avaldama.

Kõige rohkem ohustab demokraatiat usalduse puudumine riigivõimu vastu. Rahva hulgas arusaam, et võimu kasutatakse vaid isiklikes huvides. Seda arvamust aitavad süvendada erakonnad ise, kes konkurentide suhtes musta värviga kokku ei hoia. Eesti poliitikas on liiga palju võitlust ja liialt vähe koostööd. Naistel on võimalus oma kohalolekuga poliitilist kliimat parandada. Selle kohta saab näiteid tuua nii kaugemast kui lähemast ajast .

Aasta tagasi asutasid Riigikogu 11 naisliiget Riigikogu Naiste Ühenduse, kes erakondade tõukejõude ületades on suutnud regulaarselt koostööd teha. Ühenduse tähtsamaks ettevõtmiseks võib lugeda seaduseelnõu algatamist Riigikogu liikmete ebaõiglaselt kõrgete sotsiaalsete tagatiste vähendamiseks. Täna on seadus ühehäälselt vastu

võetud. Järgmisse Riigikogu koosseisu valitud naistel on võimalus ühenduse tööd jätkata.

Möödunud aasta novembris asutati erakondade naisorganisatsioonide ümarlaud, kuhu kuuluvad 11 erakonna naisteühendused. Ümarlaud on seadnud eesmärgiks aidata kaasa inimsõbraliku ühiskonna kujunemisele Eestis ning tahab parandada sisepoliitilist kliimat ja aidata kaasa naiste tulekule poliitikasse. Mõnekuise tegutsemise järel on ümarlaud teinud mitmeid algatusi (kiri erakondadele valimisnimekirjade asjus ja valimiskampaania eetikast, uurimus valija eelistustest nais- ja meeskandidaatide suhtes, ühise reklaamiklipi kavandamine jm).

Väga olulise panuse naiste kaasamiseks ühiskonnaellu on andnud erinevad naistele suunatud koolitusprogrammid, seminarid ja konverentsid. Tänuksõnad kõigile, kes seda vajalikku tööd on teinud ja entusiastlikult jätkavad.

Naiste koostöövõrk laieneb. Mitmel pool Eestis on asutamisel või juba asutatud naisorganisatsioonide piirkondlikud ümarlauad, kuhu koonduvad nii poliitilised kui ka mittepoliitilised naisteühendused. See on uut liiki koostöö, mida Eesti nii väga vajab.

Demokraatia ei toimi ilma tugeva tsiviilühiskonnata, selle loomisel on naistel otsustav sõna öelda.

Naised valimistel

Tiina Raitviir, Sisekaitseakadeemia

1. Naisi on Eesti parlamendis vähe. 1990.a ülemnõukogu valimistel oli neid 6%, hilisematel riigikogu valimistel pääses parlamenti 1992. a 14%, 1995. a aga 12%. Kohalikel valimistel valiti neid 1993 a 24% ja 1996. a 31%. Ootame, et nihe sugude võrdsuse suunas toimub seoses 1999. a valimistega. Probleem algab kandideerimisega: naiskandidaatide osakaal on väike, parlamenti pääsenute osakaal on veel väiksem. Kohalikel valimistel, mis pole nii prestiižikad, kus mandaatide hulk on suhteliselt suur ja valimisringkonnad väikesed, pääsevad naised kergemini nimekirjadesse. Valimistel antakse ühe naiskandidaadi poolt reeglina vähem häält kui ühe meeskandidaadi poolt. Kaudselt võib käsitleda ühele naiskandidaadile ja ühele meeskandidaadile antud häälte arvu vahet naiste väärtuse indikaatorina meeste väärtusega võrreldes. Meie arvutused näitavad, et naise "hind" on 60 – 80% mehe hinnast, mis on 100%. Umbes sama väärtusvahekord kehtib naiste ja meeste keskmises palgas. Naise "turuhinda" on Eesti ühiskonnas välja kujunenud väärtussüsteemis raske muuta. Kergem on muuta seda ühiskonna teadlikuma osa – poliitilise ringkonna – sees.

2. Registreeritud parteide liikmeskonnas on mehi rohkem (54,5%), kuid naiste osakaal on ootamatult suur (Signe Aaskivi, 1998; andmed seisuga 1. oktoober 1998). Aaskivi jõuab järeldusele, et just jõulisemates koalitsiooni- ja opositsiooniparteides on naiste osakaal väike. Näiteks Koonderakonnas on naisi 30,5%, Eesti Maarahva Erakonnas 31,8%, Reformierakonnas 28,5%, Isamaaliidus 30,4%. Kuigi ka Keskerakond ja Mõõdukad on tugevad parteid, on nende ridades naisi oluliselt rohkem (vastavalt 47,5%

ja 41,5%). Eelnevast järeldub, et naised on valimisnimekirjade moodustamiseks parteiridades piisavalt. Naised kandideerivad aga valimistel valimisnimekirjade kesk- ja lõpuosas. Praeguse valimissüsteemi puhul on naiste osakaalu suurendamise võtmeküsimus naiste hulk kandidaatide nimekirja esiosas. See on aga reeglina väike, nagu selgub parteinimekirjade analüüsist.

3. Meie poolt korraldatud sotsioloogilised küsitlused näitavad, et poliitikast osavõtt ja huvi poliitika vastu jms on naistel 1,3-2,5 korda väiksem kui meestel. Saadikute seas on aga naised 7-8 korda meestest vähem. Naiste huvi ja tegutsemise selles valdkonnas eeldaks, et parlamendis oleks naised rohkem, u 25-30% koosseisust. Naiste osakaal kohalikes võimuorganites võiks olla 35-40%. Küsitluse ootamatute tulemusena selgus, et tagurlik-konservatiivsed on kaks rahvastikugruppi - kõrgharidusega inimesed ja kõige suurema sissetuleku saajad. Need grupid on ka arvamussliidrid. Kuni nemad oma seisukohta pole muutnud, ei valita naised parlamenti, ei linna ega valla volikokku. Sagedamini leidsid ka nooremad inimesed, õpilased ja üliõpilased, et naistel pole poliitikasse asja.

4. Naiste tulekut Eesti esinduskogudesse on takistanud järgmised tegurid: sotsiokultuuriline olukord tänapäeva Eestis, naispoliitikute ajaloolise traditsiooni ja naiste valimisliikumise "Naised naised valima!" puudumine, naiste väga vähene osakaal tippjuhtide seas kui tipppoliitikute kasvulavas, ühiskonna arvamussliidrite ja parteijuhtkonna vastuseis naiste edutamisele poliitikas, samuti poliitika pidamine rämpseks tööks.

Kirjandus

1. Aaskivi, Signe. Parteiregistrid võrdluses: mehed ja naised. 1. Sõnumileht, 26.oktoober 1998, lk 11.

"Eesti naised poliitikas" 4.-6. veebruaril 1999

Konverentsi kava

Neljapäev 4. veebruar:

18:00 ENUTi ametlik avamine TPÜ rektori poolt

18:30 Vastuvõtt ENUTis (4.-l korrusel)

Kunstinäitus: Anu Kalm, Eve Kask, Ene Kull, Mall Nukke

20:00 Vastuvõtt Norra saadiku residentsis esinejatele ja toetajatele

Reede 5. veebruar:

10:00 Konverentsi avamine

Sotsiaalminister Tiiu Aro – Eesti tasakaalupoliitikast

Suzanne Lie – Mis on naisuurimus?

10:35 Pleenum I – Naised Euroopa ja maailma poliitikas: Olukord, saavutused, probleemid –

Heidi Hautala – Naised poliitiliste otsuste tegemise allikana

Berit Ås – Surveavaldamise tehnikad võimuküsimustes: Poliitilised kogemused keele ja võimuga

Melissa Wells – Riigiamet ja naiste muutuv roll Ameerika Ühendriikides

12:30 Pleenum II – Naised Eesti poliitikas: Olukord, saavutused, probleemid

Liia Hänni - Naised poliitikas ja demokraatia areng taasiseseisvunud Eestis.

Tiina Raitviir – Naised valimistel

Sirje Jõgiste– Naised ja kohalik võim.

15:15 Pleenum III – Naiste strateegiad aktiivsemaks osalemiseks poliitikas

Ebba Witt-Brattström – Ilma feminismita ei ole demokraatiat? Rootsi kogemused

Pat Evans – Naised kandideerimas ja toetamas naisi

Anu Toots – Naiste huvid Eesti erakondade programmides: kõrvutava modelleerimise katse

17:00 Töörühmad:

1.Naised ja poliitiline aktiivsus/osalemine – Maret Maripuu, Reet Laja, Jill M.

Bystydziencki, Liina Tõnisson

2.Naiste koostöö/networking - Krista Kilvet , Christina Mörtberg, Silva Anspal

3.Naispoliitiku *imago* avalikkuses ja kuidas saavutada positiivset suhtumist

naispoliitikusse – Reet Valing, Anne Asi, Evelin Sepp

4.Naiste huvid/agenda poliitikas – Siiri Oviir, Kadri Ottis

5.Naised kohalikes omavalitsustes – Ülle Puustusmaa (Võru), Mall Hellam, Pat Evans

6.Kultuurilised stereotüübid naiste ja meeste koostöös – Eda Sepp (Kanada), Voldemar

19:00 Vastuvõtt Raekojas

Laupäev 6. veebruar

10:00 Paneeldiskussioon – *Strateegiad naiste osaluse toetamiseks Eesti poliitikas*: Miks poliitikas, miks mitte?! Juhatab Talvi Märja, diskuteerivad: Sirje Kiin – Naispoliitika ohud ja võimalused, Andra Veidemann – Eesti naise osa rahvastikupoliitika kujundamises, Eda Sepp – Naiste võimalik roll rahvuspoliitikas

12:20 Konverentsi kokkuvõtted – Töögruppide kokkuvõtted

Jill M. Bystydziencki - *Naised muudavad poliitikat: Strateegiad mõjuvõimu suurendamiseks*

14:00 Lõpetamine – Selve Ringmaa, Valve Kirsipuu, Peaminister Mart Siimann,

15:00 Ekskursioon Tallinna Vanalinnas – giid: Liisa Pakosta